
УДК 811.161.2'282:811.112.2'373

Тарас Пиц
м. Дрогобич

ДО ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ НІМЕЦЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНИХ СЛІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті описано та проаналізовано історію вивчення німецьких лексичних запозичень в українській мові та напрямки їхнього дослідження від кінця XVIII ст. до початку XXI ст.

***Ключові слова:** запозичення, асиміляція, діалект, історія мови, міжмовні контакти, порівняльно-історичне мовознавство.*

Вивчення німецьких запозичень в українській мові має свою історію, яка сягає ще кінця XVIII ст. Однак праць, в яких розглядали б це явище від кінця XVIII ст. до початку XXI ст., мало. Мовознавці здебільшого обмежуються переліком імен тих, хто вивчав проблему запозичених слів в українській мові і синтезом найосновніших праць, дотичних до проблематики їхніх розвідок. Тут варто згадати статтю Є.С. Тимченко «Германізми в українській мові: дослідження від професора Шаровольського до сьогодення» [35], в якій докладно проаналізовано праці самого І. Шаровольського і зазначено, що вони залишаються надійним фундаментом, на якому ґрунтуються подальші дослідження у цій галузі мовознавства.

За Д. Дорошенком, до першого видання «Енеїди» (1798) І. Котляревський додав словничок чужомовних слів, серед яких 45 мають позначку «німецькі слова» [42: 243]. У середині XIX ст. український етнограф П. Єфименко уклав словника, в якому зафіксовано 125 слів німецького походження [13]. Перші ґрунтовні дослідження саме німецьких запозичень здійснили І. Шаровольський

© Т. Б. ПИЦ, 2013

(1926–1927) та Д. Шелудько (1931). І. Шаровольський відзначає внесок О. Потебні, який поділив запозичення на дві групи: запозичені через польську та словацьку мову чи безпосередньо. Сам І. Шаровольський нарахував 288 німецьких запозичень і на основі їхнього походження розрізняв ті, що етимологічно виводяться з німецької мови, й ті, що своїми витоками сягають французької, латинської, італійської та інших європейських мов. Лише 21 з них, на його думку, потрапило в українську мову безпосередньо з німецької, решта — за посередництва польської мови. 4 німецькі слова він виявив у грамотах XIV ст., 20 — у XV ст., 43 — у XVI ст., 6 — на зламі XVI–XVII ст., 3 — у XVII ст., 24 — у XVIII ст. та 1 — у XIX ст. [36]. Окремі розділи мовознавець присвятив фонетичним і морфологічним особливостям запозичень, а також їхній хронології та опису історичних умов кожного періоду, що докладно розглянула Є. Тимченко у згаданій статті.

Критикуючи перелік запозичень І. Шаровольського за перебільшення впливу німецької мови на українську, Д. Шелудько виявив 780 запозичень з німецької мови, з них 240 засвідчені, на його думку, вже наприкінці XVI ст., а 370 він зарахував до XIV–VII ст. Мовознавець відштовхувався переважно від словників Є. Желехівського та С. Недільського (1884–1886), Б. Грінченка (1882–1886) та історичних матеріалів, зокрема й від картотеки Є. Тимченка. Він наводить лише одне слово — *гезунд*, якому не знайшлося польського відповідника. Правда, згодом Д. Шелудько визнав, що польської перехідної ланки він не знайшов ще для кількадесяти слів, які зарахував до російського посередництва, а також для тих слів, які наведені тільки у словнику Є. Желехівського (останні він піддав сумніву щодо австрійського впливу і припускав, що слова «потрапили до цього словника випадково і безпідставно — із уст тих елементів Галичини, що володіли й німецькою мовою» [37: 3]). Відтак доходить висновку, що «всі ці нечисленні винятки не мають жодної ваги при оцінці загальної маси німецьких елементів в українській мові, і твердження, що ці німецькі елементи прийшли до нас тільки через Польщу, залишається в силі» [Там само]. Редактори збірника, у якому було надруковано дослідження І. Шелудька, А. Кримський та М. Драй-Хмара в примітках не погоджуються з думкою автора про те, що всі германізми проникли в українську мову через польську. Вони вказують на те, що в Україні ще перед польським пануванням існували німецькі колонії. Отже, безпосередні запозичення, на їхню думку, неодмінно повинні простежуватися. Не погоджується з І. Шелудьком і його критик Н. Ліперовська (1934), яка вважає, що, крім міграції німців в Україну та поїздок українців з товарами до Німеччини, про безпосередні запозичення з німецької мови в українській свідчить і низка слів, що своїм значенням, будовою або звукоскладом свідчать про більшу близькість українських слів до німецької мови, аніж до польської, а до інших бракує польських паралелей. Наприклад, дослідниця вважає, що **верстат** з кореневою голосною *e* відповідає свн. *werestat* (очевидно,

помилка, правильно свн. *werstatt* — Т.П.), тоді як під вплив польської мови підпадає *варстат* (*дзигармайстер* не може бути польського посередництва (*zегarmistrz*) через притаманне польській мові трактуванням нім. *Meister*; *унацір* є ближчим до нім. *Spazier (gang)*, ніж до п. *spacer*; *штуц* повністю відповідає нім. *Stutz*, а не п. *sztucek* та ін.). Також вона зауважує, що сам Д. Шелудько не знаходить польських відповідників (крім *гезунд*) до *вербецирка*, *вершлаг*, *гебанок*, *гедзунок*, *грайзлерня*, *кумгеравс*, *файфа*, *ферділь* та ін. [20: 87]. Н. Ліперовська також критикує вченого за нехтування фактів з історії німецької мови, даних діалектології, впливу мови ідиш. На її думку, ідишизми не завжди виразні, тому що багато слів збігаються з відповідниками у німецькій мові та ідиш, оскільки він виник на основі верхньонімецьких діалектів. Наприклад, *фанаберія* «недоречна гордість; пиха, чванливість; безглуздий, невмотивований учинок; примха, дивацтво», що з ідиш *fajneberjes* = *fajne* «прекрасні» (нім. *fein*) і *berje* «особи»; *цімес* «присмак, рідкість» з ідишу *zimes* «зварена на меду морква і пастернак»), що може виводитися з нім. *Inbis*, *Imbis* франко-швабське *Immis*, *Immes* «закуска» або *Zugemüs(e)* «овочевий гарнір». Також з ідишу Н. Ліперовська виводить слова *фіра* і *фірман* як побічні варіанти до *фура*, *фурман* [20: 89].

Аналіз праць І. Шаровольського та Д. Шелудька, а також власні зауваження щодо методології дослідження німецьких запозичень в українській мові робить Д. Дорошенко (1932 — 1933) [42]. На його думку, вони обоє припустилися методологічних помилок, не вказуючи хронологію запозичення українською мовою німецьких слів, оскільки Д. Шелудько лише в половині випадків подає джерела своїх запозичених слів, а І. Шаровольський таких джерел не згадує взагалі. Однак найбільшим недоліком Д. Дорошенко вважає те, що мовознавці не зазначають територіальну поширеність запозичених слів з німецької мови в українських говорах.

Р. Смаль-Стоцький у монографії, присвяченій германо-німецьким запозиченням в українській мові (1942), виокремлює 29 прагерманських, 31 готське, 31 варязько-старонордійське, 105 давньверхньонімецьких, 450 середньверхньонімецьких та 1137 нововерхньонімецьких запозичень [48]. О. Горбач припускає, що перелік запозичень раннього нововерхньонімецького періоду, автор узяв з праць Г. Корбута та інших дослідників [8: 5]. Р. Смаль-Стоцький не вважав за потрібне звернутися до питання про роль мов-посередників чи асиміляції німецьких лексичних одиниць у новому мовному середовищі. Наприклад, у нього укр. *лицар* походить безпосередньо з свн. *ritter* під впливом укр. *цар*, а не за посередництвом п. *rycerz* [48: 141]. У публікації О. Горбача можна знайти більше прикладів хибної етимології, наведеної у праці Р. Смаль-Стоцького [8]. Також Ю. Бестерс-Дільгер зауважує, що дослідженню Р. Смаль-Стоцького не варто надто довіряти, оскільки воно було опубліковане в епоху, коли у нацистській Німеччині існувало велике зацікавлення в тому, щоб підтвердити сильний вплив «німецького культур-

ного простору». Вона гадає, що багато занотованих слів автор чув лише один раз в усному мовленні [40: 32].

У другій половині ХХ ст. з'явилися праці, присвячені різним аспектам запозичень, зокрема від поділу запозиченого пласту лексики на групи, ступеня вкорінення і самостійності іншомовних слів в українській мові, шляхів поширення лексики аж до окреслення перспектив і методів подальших студій. Серед них дисертація М. Роголя (1968), у якій дослідник аналізує лексичні запозичення в українських літописах кінця ХVII–першої половини ХVIII ст. [28]. Автор розглядає винятково ті германізми, що поширилися в українській мові через польську, і поділяє їх на два типи: 1) запозичення з німецької мови; 2) слова, що виникли у західнослов'янських мовах на базі кореневих морфем німецького походження (укр. *друкарня* < п. *drukarnia*, що з *druk* < нім. *Druck* чи укр. *ярмарокъ* < п. *jarmarek*, що з *jarmark* < нім. *Jahrmarkt*). Перший тип мовознавець охоплює двома тематичними групами: 1) назви предметів і явищ, пов'язаних з людиною та її побутом (*горизонтъ*, *ліондъ*, *ліохъ*, *парканъ*, *ринва*, *фурманъ*, *шнуръ*, *швакгеръ* та ін.); 2) назви суспільно-політичних понять (*акція*, *вага*, *гендель*, *гелмъ*, *кляшторъ*, *крамъ*, *куля*, *лейбгвардія*, *лятерня*, *оберштеръ*, *почта*, *рицеръ*, *ротмистеръ*, *фара*, *цугъ*, *шабля*, *шинкъ*, *шляхта*, *шпиталь* та ін.) включно з військовою і морською термінологією, а також релігії та культури. Крім того М. Роголь зауважує, що германізмам обох типів властива словотвірна продуктивність.

О. Пророченко, аналізуючи німецькі лексичні запозичення в лексико-семантичній системі української мови (1975), констатує, що міцність укорінення запозиченого німецького слова у новій мовній системі визначається його семантичною структурою (семантичною самостійністю), словотворчою продуктивністю і можливістю сполучатися з іншими словами. А семантичну самостійність німецькі лексичні одиниці в українській лексико-семантичній системі набувають саме тому, що вони змінили властиву їм у мові-джерелі семантику. Однак найважливішим критерієм самостійності іншомовного слова О. Пророченко вважає відсутність дублетних синонімічних відношень з автохтонними словами [27].

Б. Кобилянський (1976) вказує на труднощі та помилки при виявленні полонізмів та германізмів. Він вважає, що до прямих запозичень з німецької мови належать такі слова: *бретналь*, *вухналь*, *гайстер*, *гонти*, *лантух*, *майстер*, *рантух*, *римар/лимар*, *сницер*, *ташка*, *цвях* та ін., а також ті іншомовні слова, що закінчуються на **-ар** (*шлюсар*), **-ер** (*латер*), **-ир** (діал. *лотир*), **-ір** (*кушнір*); вони адекватні німецьким з суфіксом на **-er** і не вимагають в українській мові додаткового перетворення суфіксів **-arz**, **-ierz** [16: 32]. Дозволимо собі не погодитися з цією думкою мовознавця, адже згідно з нею, всі німецькі назви ремісників, що використовуються в українській мові, крім *стельмах* і *цимерман* (1620), незважаючи на чіткий хронологічний шлях запозичення через польську мову для більшості випадків, є прямими запозиченнями з німецької

мови. Зауважимо також, що пам'ятки польської мови свідчать про те, що суфікси **-arz**, **-(i)erz** не були відразу такими, якими вони є тепер з обов'язковим кінцевим **z**. Написання **-ar**, **-(i)er** теж було звичним у середньовіччі поруч з **-arz**, **-(i)erz**, наприклад, в одному з варіантів назви слюсаря: *Martinus dormum ipsius... resignavit Iacobo slossar* (Przemysł, 1448) [47 IX: 19], *Slosar serator* (1463), *Symag, slossar de Trzebicza* (Kraków, 1490) [Там само: 20] чи в найменуванні сницаря: *Jacop sniczzer de Wratislavia* (Kraków, 1402), *Laurencius, snyczar de Cracovia...* (Kraków, 1463) [47 VIII: 328]. Посередництво польської мови для запозичених з німецької мови назв діячів з суфіксами **-ap/-er** та **-ip/-ir** видається реальнішим, якщо врахувати, що звук [ž] для rz остаточно утвердився лише у XVIII ст. Тобто визначення шляху запозичення вимагає від дослідника «індивідуального пошукового підходу» до кожного запозичення зокрема. Також обережно ставимося до припущення Б. Кобилянського, що суфікси **-ок**, **-унок** теж можуть свідчити автоматично про засвоєння українською мовою німецьких слів без посередництва третьої мови (*декунок, ладунок, мельдунок, синтирунок, фасунок, штилюнок* і т. п.). Він сам визнає, що А. Брюкнер, М. Фасмер та інші етимологи визначили польське посередництво для *ганок, ринок, вербунок* і т. п. [16: 32]. Уважаємо, що, орієнтуючись лише на суфікси, не можна визначити, прямо чи опосередковано слово поширилося у мову-реципієнт. Тут необхідне комплексне дослідження кожного окремого слова з урахуванням, порівнянням та аналізом пам'яток та історії розвитку німецької, української мов, можливих мов-посередників.

Проти хибності «традиційного підходу до німецьких елементів в українській мові як до результату одноразового перенесення чужих слів або «перекладання» моделей чи внутрішніх форм чужих складних або похідних слів і зворотів» виступив В. Акуленко (1997) [1: 13], розглядаючи методологію вивчення німецьких запозичень в українській мові. Автор також указує на те, що германізми слід вивчати, маючи на увазі декілька чинників: часовий, географічний, соціокультурний та міжмовний. Зрештою, на його думку, потребує уточнення саме поняття «германізм». Адже поряд із найдавнішими наслідками контактів праслов'янської мови з прагерманською, а згодом контактів мови антів з мовою готів, давньоруської мови з мовою давніх скандинавів тощо, цей же термін уживають на позначення наслідків пізніших прямих і опосередкованих контактів власне української мови з німецькою. Також автор наголошує на труднощах виявлення кальок.

Праці І. Шаровольського, Д. Шелудька і Р. Смаль-Стоцького аналізує О. Горбач (1995) і наголошує на важливості вивчення германослов'янських і німецько-українських мовних контактів, висвітлює питання шляхів проникнення германізмів в українську мову. Також він робить акцент на поширенні німецьких соціолектів в українські арготичні системи (*бляйба, лохатися, терига, стиз/стига, форцуг*) [8]. Саме цим лексичним елементам, серед яких виділяється німецький компо-

нент в українському аргі, О. Горбач присвятив габілітаційну дисертацію «Аргі на Україні» (1951) [7].

Ю. Бестерс-Дільгер (2002) досліджувала прямий і опосередкований шляхи поширення німецьких слів в українську мову та їхню періодизацію. Вона здійснила кількісне порівняння таких запозичених слів, зафіксованих польськими словниками (С. Лінде (2-е вид., 1854–1860), де засвідчено 1180 таких лексем, Я. Карловича та інших авторів (1900–1935), де приблизно 8500 запозичень з німецької мови), з українськими словниками Б. Грінченка (1907–1909) — понад 500, З. Кузелі та М. Чайківського (1910) — понад 600, і вже згадуваною монографією Р. Смаль-Стоцького (1942) — 2100. Дослідниця виявила, що 615 (52%) німецьких запозичень, занотованих у словнику С. Лінде, у тій самій чи зміненій звуковій формі зафіксовані у Б. Грінченка та З. Кузелі чи/або Р. Смаль-Стоцького. З іншого боку, приблизно 1190 (65%) німецьких лексичних запозичень, засвідчених у праці Р. Смаль-Стоцького і словниках Б. Грінченка та З. Кузелі, не зареєстровані у словнику С. Лінде, а у т.зв. «варшавському» словнику Я. Карловича лише 20%. Наприклад, у польських словниках відсутні відповідники до укр. *абахта*, *аборт*, *абрихтувати*, *абшус*, *анцуг*, *бартка*, *бефердирувати* та інші. Однак Ю. Бестерс-Дільгер зауважує, що в словниках Б. Грінченка та З. Кузелі відсутні приблизно 900 слів, які зафіксував Р. Смаль-Стоцький, це вказує на те, що він записував переважно нестандартні мовні елементи, регіоналізми/діалектизми та okazіоналізми. Тому, якщо не враховувати останньої праці, лише 10% зафіксованих в українській мові німецьких лексем і 6% у словнику Я. Карловича. Отже, в українській мові безсумнівно є безпосередні запозичення з давньовірхньонімецької, середньовірхньонімецької, але найбільше з нововірхньонімецької мови.

Наступним етапом студій Ю. Бестерс-Дільгер було порівняння звукової, морфологічної і семантичної структури 615 слів німецького походження, занотованих у словниках обох слов'янських мов. Вона визнає, що навіть за умови наявності польського відповідника для 30% слів не можна з упевненістю визначити, чи воно є перехідною ланкою до німецького запозиченого слова в українській мові, чи паралельним до безпосередньо запозиченої українською мовою лексеми. І лише для 2,7% німецьких запозичень, наявних в польській та українській мовах, на її думку, безпосереднє проникнення з німецької мови може бути однозначно доведеним, тоді як польське посередництво є переконливим для понад 50% слів. На останньому етапі дослідження Ю. Бестерс-Дільгер провела соціолінгвістичне опитування студентів Львівського і Чернівецького університетів. Мета — визначення тих німецьких запозичень, з якими знайома (на активному чи пасивному рівні) молодь двох західноукраїнських міст: Львова і Чернівців. Але дослідниця сама визнає, що через малу кількість опитаних це опитування не може бути репрезентативним [40].

М. Гюфінггоф під науковим керівництвом Ю. Бестерс-Дільгер захистила дисертацію на тему німецьких запозичень в українській мові на зламі XIX–XX ст. (2002) [43]. У науковій праці вона виписала зі словників Б. Грінченка, З. Кузели та М. Чайківського німецькі запозичення в українській мові, періодизувала їх, простежила їхню адаптацію на фонетичному, морфологічному та семантичному рівнях, вивчила функціональну характеристику запозичених слів у межах словникового складу мови-реципієнта. У додатках подано список германізмів, упорядкованих у хронологічному порядку (починаючи від прагерманського періоду), і алфавітний глосарій, що охоплює понад 950 лексичних одиниць. Самостійного етимологічного дослідження німецьких запозичень у слов'янських мовах М. Гюфінггоф не проводила і повністю поклалася в цьому на А. Брюкнера, М. Фасмера, В. Махека, Я. Рудницького «Етимологічний словник української мови».

Матеріалом для дослідження фоноорфографічної асиміляції німецьких запозичень в українській мові О. Давиденко обирає літературний твір — роман П. Козланюка «Юрко Крук» (1975) [10]. Дослідник виділив чотири основні моделі запозичень: 1) запозичення, які відносно зберегли вимову етимонів та їхню структуру (*Dach* — *дах*, *Papier* — *панір*, *Stempel* — *штемпель*); 2) запозичення, що зазнали часткової субституції без структурних змін (*Feldwebel* — *фельдфебель*, *Flügel* — *флігель*); 3) запозичення, що в основному зберегли вимову етимонів, але зазнали структурних змін (*Patrontasche* — *патронташ*, *Strafe* — *штраф*); 4) запозичення, що зазнали змін у фонемному складі та графічному зображенні, а також змінили структурні додатки або дістали нові (*Gräber* — *грабар*, *Kugel* — *куля*, *Zucker* — *цукор*). Однак автор, як і більшість його попередників, не звертається до історичних та діалектних словників німецької мови. Наприклад, варіант назви ремісника з кореневою головною *a* (*graber*) засвідчений у баварському (1365 р.) [46: 114] і сілезькому діалектах (1417 р.) [39: 137], а з кінця XIV ст. — у польській мові (*grabarz*) [47 III: 135]. А укр. куля, згідно з етимологічним словником української мови, походить з сн. *küle*, що виникло з снв. *kugele* «куля» [12 III: 135].

Напрямок дослідження німецьких запозичених слів в українській мові на основі лексичної джерельної бази художніх творів О. Вишні, О. Кобилянської та інших авторів продовжує В. Скачкова у дисертації «Немецкие лексические заимствования в современном украинском языке» (1989) [33]. Вона визначає основні екстра- та інтралінгвальні причини, що обумовили входження німецькомовних лексем в українську літературну мову, виокремлює предметно-тематичні групи слів (19), вивчає особливості їхнього функціонування в українській мові, аналізує результати фонетичного, морфологічного і семантичного освоєння німецьких слів в українській лексичній системі, а також визначає місце запозичених лексем в українській літературній мові.

Згідно з її дослідженням, повністю засвоєними лексемами з німецької мови варто вважати ті, що є фонетично і морфологічно адап-

тованими, і, крім цього, асимілювалися на словотвірному і семантичному рівнях, а також широко використовуються у літературній мові (*дрезина, крах, командир, диктат* та ін.). Якщо ж німецькі слова отримали фонетичну і морфологічну адаптацію, але використовуються у вузькій сфері, то їх слід вважати частково освоєними українською літературною мовою. Аналіз результатів освоєння німецькомовних лексем засвідчив таке: 1) більшість слів, що увійшла в українську фонетичну систему, втративши невластиві для української мови фонетичні ознаки окремих звуків (напр., довжину, якість), а також ряд артикуляційних особливостей (назалізацію, твердий приступ тощо), пристосувалася до звукової системи мови-рецептора; 2) німецькі запозичення зазнали морфологічних змін: втратили артикль, ряд флексій, що сприяло включенню їх у граматичні класи та категорії української мови, зокрема частково змінили рід (*das Halstuch* — ч.р. *галстук*, *die Matratze* — ч.р. *матрас*), число (*рейтузи* множ. — *die Reithose* одн.), зазнали переосмислення; 3) близько 40% німецькомовної лексики функціонує у мові-рецепторі з кількістю значень, адекватних семантичній структурі цих слів у мові-джерелі, близько 18% мають усічений об'єм значень, понад 40% розширило кількість значень порівняно з кількістю значень своїх етимонів у результаті переносу семантики за функціями, унаслідок чого часто відбувається перехід лексем з однієї термінологічної сфери в іншу, метафоризація, метонімічний перенос, поширення особових назв на інші реалії. Аналізуючи лексеми з погляду функціонування в українській мові, В. Скачкова виявила, що з 925 лексичних одиниць лише 93 (близько 10%) є застарілими, яких найбільше спостерігається у групах на позначення військової справи (25), суспільного і приватного побуту (19), суспільно-політичної сфери (17). Варто ще зазначити, що запозиченнями з німецької мови дослідниця вважає слова, які поширилися безпосередньо з німецької мови (таких авторка нараховує 40%), і лексеми, що на німецькому ґрунті отримали таке звукове оформлення і зміст, з яким вони проникли в українську мову (60%). Подібні висновки робить також О. Лисенко (1999), предметом дослідження якої були винятково німецькі лексичні елементи у різних галузях науки і техніки [19]. Вона встановила, що політехнічні німецькомовні терміни в основному пристосувалися до фонетичної, морфологічної, словотвірної та лексико-семантичної систем сучасної української літературної мови. Однак значна частина вузькофахових термінів залишається менш освоєною, оскільки ці терміни вміщують сполуки важких для вимови приголосних, є морфемно та словотвірно немотивованими і мають мінімальний словотвірний потенціал.

Інші дослідники, В. Лопушанський і Г. Більовська, матеріалом для наукового аналізу німецькомовних лексичних запозичень обирають твори І. Франка (2006) [22], а Г. Клімчук зупиняється на особливостях функціонування німецькомовних запозичень у публіцистичному стилі Михайла Грушевського (2009) [15].

Різномасштабним було дослідження впливу німецької мови на українські говори: буковинський — З. Савченко (1957. 1958) [30; 31], І. Яцюк (1994) [38], О. Огуй (2003) [24], Г. Сенік (2006) [32]; бойківський — М. Онишкевич (1970) [25]; закарпатський — О. Гвоздяк, Г. Меліка (1998, 2008, 2009) [4–6], О. Майор (1999) [44]; гуцульський — Х. Вільперт (2003) [2] та інші.

Є також роботи, у яких зібрано і проаналізовано германізми у межах одного населеного пункту, наприклад, публікація Д. Костюка (1971) [17], а також праці, що охоплюють південно-західне наріччя, — М. Кочерган (1997) [18], В. Лопушанський і Т. Пиц (2011) [21]. Останні узагальнюють історію, причини і шляхи німецьких лексичних запозичень, простежують територіальні й часові особливості запозиченого пласту іншомовних лексем, їхню фонетичну, морфологічну та лексико-семантичну асиміляції. На основі діалектних словників (М. Онишкевича, Ю. Карпенка і К. Лук'янюка, Г. Шила, О. Горбача, М. Корзонюка, Я. Закревської) та публікацій, присвячених дослідженню німецьких лексичних елементів в українській мові, автори виділили 954 запозичених з німецької мови слів та 259 запозичених через неї і зазначили територію їхнього поширення. Основний наголос зроблено на бойківському, буковинському, волинському і наддністрянському говорах. Зважаючи на значний обсяг пошукової і аналітичної роботи для виявлення, опису семантики, з'ясування відповідних німецьких форм слів, закарпатський діалект розглянуто частково, неохопленими залишилися надсянський і подільський говори. Уже згадана Ю. Бестерс-Дільгер (2006) [50] аналізує історичні періоди впливу німецької мови на українську, зокрема вивчає вплив німецької мови у період перебування Західної України у складі Австро-Угорської імперії, робить аналіз праць, присвячених вивченню запозичень в українській мові, та вказує на їхні недоліки, виокремлює типові для Галичини германізми та виділяє австріяцизми (*байзель, дека, геца, карафьол. сервус, трафік, фіакр, шпиталь, штрудель* та ін.). Вона доходить висновку, що пізніше німецьке слово потрапило в українську мову і що частіше його ідентифікували як іншомовне, то більше воно мало шансів на зникнення з слововжитку після 1918 р. Особливо це стосується слів, які мали українські відповідники або стосувалися реалій Австро-Угорської імперії (*бецірокман, вахпарада, райхсрат, шульдінер* та ін.).

Незважаючи на здобутки у дослідженні німецьких запозичених слів, їхнє вивчення в українських діалектах зводиться в основному до південно-західного наріччя. Мовознавці описують німецькомовні лексичні одиниці у більшості південно-західних говорів, розбивають за тематичними групами, аналізують їхню територіальну поширеність, вивчають різнопланову адаптацію (семантичну, фонетичну, морфологічну, графічну), простежують шляхи і причини поширення в українські говори, виявляють посередництво німецької мови у поширенні запозичень із західноєвропейських мов та інші мовні аспекти. Але й

тут є брак вичерпного алфавітного реєстру (словника) слів, запозичених з німецької мови (загального чи для кожного діалекту зокрема), із даними щодо можливих мов-посередників і їхніх відповідників. Необхідно дослідити варіантність поширених німецькомовних лексем, що може свідчити про запозичення варіантів одного слова з паралельних форм одного чи різних періодів розвитку німецької мови. Наприклад, варіанти до бойківського і наддністрянського *цьвак* «*цвах*» подибуємо у баварській формі *zwack*, гуцульське *цьвек* «те саме», бойківське, наддністрянське *цьвек* (те саме) — у свн. *zwes* «те саме», лемківське, гуцульське *цвик*, *цьвик* (те саме) — у свн. *zwic* (те саме); волинське *стуриува́те* «обробляти куванням в торець залізний стрижень з метою потовщення його», буковинське і гуцульське *сториува́ти* «ставити сторч» знаходимо у середньовісній німецькомовній формі — *storzen*, *sturzen*; основою для бойківського *фля́ца* «пляшка» та гуцульського *флѐша* (те саме) слугували паралельні форми свн. *flasche* і *vlesche* (те саме); бойківське *гальярь* і наддністрянське *гѐл'ур* «грошова одиниця, монета» мають окремі відповідники — свн. *haller*, *heller* «дрібна монета з міді або срібла». А для наддністрянського *гальма* «ланцюг у возі, за допомогою якого гальмують» вихідною німецькою формою виступає двн. **hamal* «путо для тварин», тоді як для наддністрянського *гаму́лец* «ланцюг у возі, за допомогою якого гальмують» і буковинського *гаму́лиця* «вуздечка» — нвн. *Hemmholz*. Інший приклад: буковинська лексема *ла́тер/ла́тур* «одиниця ємності дров, каменю від 2 до 8 м²» та бойківська *ла́та* «12 куб. м дров» виводяться з свн. *lächter* «сажень (міра довжини і міра дров)», нвн. *Lächter* «те саме», однак наддністрянська *кл'а́фтур* — «сажень дробленого каменю» — походить вже з свн. *kläfter* чи нвн. *Kläfter* «те саме», про що свідчить наявність початкового приголосного **k**, відсутнього у свн. *lächter*. Варто звернути увагу і на той факт, що деякі одні й ті ж самі слова українські говори запозичували декілька разів, але з різним значенням. Наприклад, це стосується лексеми *ко́льба*, що в бойківському та гуцульському говорах має значення «загнута частина палиці», у першому також «палиця із загнутим верхнім кінцем», що виводиться з свн. *kolbe* — колба; дрюк, ломака; булава. Інше значення «приклад гвинтівки», поширене майже в усіх південно-західних українських говорах, утворене радше вже від нвн. *Kolben* «те саме». Відповідно до цього необхідним є розмежування змін у системах консонантизму і вокалізму, яким піддаються вихідні форми слів у мові-джерелі, можливій мові-посередниці та мові-реципієнті, і вже на тій основі вивчати різнопланову адаптацію німецьких запозичень в українській мові та її говорах, розрізняючи запозичені мовні явища разом з лексемами та ті, що були набутими у польській чи вже в українській мові. Важливим завданням також має бути укладення атласу німецьких запозичень на основі діалектних словників українських говорів з даними щодо взаємодії з іншими запозиченими словами та українськими еквівалентами. Звичайно, зважаючи на панування

Австро-Угорської монархії на західноукраїнських землях, німецьких запозичень тут значно більше, однак необхідно виявити та дослідити німецький пласт запозичених слів у інших групах українських говорів (поліському, наддніпрянському), адже вплив польської мови — основного «розсадника» германізмів, поширення магдебурзького права, діяльності ремісничих цехових організацій — спостерігався не лише на території українських південно-західних говорів. Крім того, відомо, що внаслідок реформ у Росії в Східну Україну наприкінці XVII—початку XVIII ст. приїхали німецькі фахівці з різних галузей промисловості, а також те, що південноукраїнські землі наприкінці XVIII ст. були заселені колоністами, зокрема німцями. Окремого дослідження заслуговують німецькі запозичення фахового (лісосплав, ковальство, шевство та інші) та арготичного спрямування.

Перше комплексне дослідження запозичень з німецької мови в галузі різноманітних ремесел здійснила Е. Росберг (1988) [45]. Вона наводить список з 404-х різногалузевих ремісничих германізмів, зібраних у словниках літературної української мови, виданих у XX ст.: «Словник української мови» (1970—1980), «Українсько-російський словник» (1984), перші два томи «Етимологічного словника української мови» (1982, 1985), «Словник іншомовних слів» (1977) та інші. Засвідчені авторкою німецькі запозичення розподілено за такими тематичними групами: гірництво, металургія (98 слів, 24,2%) (очевидно, помилка, правильно 24,3 — Т.П.), металообробка (55 слів, 13,6%), будівництво (109 слів, 27%), деревообробка (77 слів, 19,1%), виготовлення й обробка волокон і тканин (67 слів, 11,6%) (помилка, правильно 16,6 — Т.П.), гарбарство (37 слів, 9,2%), загальна реміснича лексика (17 слів, 4,2%). Необхідно врахувати те, що Е. Росберг зарахувала одночасно 56 слів (14%) до декількох груп через їхню універсальну семантику, наприклад інструменти, що використовуються ремісниками різних промислів [45: 48—49]. А досліджуючи соціальну активність фахової лексики, вона зарахувала 145 (35,9%) слів до соціально неактивної лексики, оскільки вони у словникових статтях мали позначку діалектизм або архаїзм. Це передусім давно запозичені з німецької мови слова (109), розповсюджені в українській мові через польську, словацьку/чеську мови з відсутніми відповідниками у російській мові (*блам, еркер, гембель, магель*). 19 з них представлені у білоруській мові (*антаба, мосяж, шмуляр*). Ще 16 слів мають відповідники серед архаїзмів у російській мові (*алун, кухва, цімець*). На думку дослідниці, 90 із 109 запозичень є абсолютно ізольованими в українській мові, що і визначило їхню долю. Діалектизмами, що використовуються дотепер, авторка вважає *антаба, бартка, цаль, гнап, клап, панва, шруба і шутер*. 197 з 259 активно використовуваних запозичень мають еквіваленти у сучасній російській мові, що, на думку Е. Росберг, і зумовило їхнє дотеперішнє функціонування в українській мові, 24 — серед архаїзмів і діалектизмів російської мови (укр. *паркан* — рос. діал. *паркан*, укр. *пензель* — рос. арх. *пензель*), 18 — підтримується

аналогічними запозиченнями у білоруській мові (укр. *цвях* — біл. *цвек*, укр. *льох* — біл. *лег*, укр. *стельмах* — біл. *стельмах*, укр. *шухляда* — біл. *шухляда*, *шухляда*). Лише 17 слів, що є соціально активними, не мають еквівалентів у східнослов'янських мовах. Це старі запозичення, що поширилися в українській мові у XIV–XVII ст. через польську мову: *гара*, *капці*, *лимар*, *стос*, *тибель*, *шालювати*, *шпулька*, *штахети* та інші. Питання, якими лексичними одиницями замінюються колись соціально активні слова, на думку Е. Росберг, потребує подальшого дослідження, однак вона спостерігає такі тенденції: 1) заміна германізмів словами, що мають спільний східнослов'янський корінь (*антаба*, *гевер* і *гамірка* — *ручка*, *рукоятка*; *пуцувати* — *чистити*); 2) заміна германізмів русизмами (особливо це стосується професійного аргю); 3) заміна одних германізмів іншими часто за посередництва російської мови (*ірха* — *замша*, *гембель* — *рубанок*, *гебанок* — *фуганок*); 4) заміна германізмів їхніми кальками (*блейвейс*, *шифервейс* — свинцеве білило, цинкове білило). Крім цього, дослідниця розглядає особливості та ступінь адаптації німецької фахової лексики в українській мові на фонетичному, графічному, граматичному рівнях, простежує словотвірну продуктивність запозичень і проводить соціологічне опитування серед жителів населених пунктів Київщини щодо знайомості з 64 німецькими фаховими запозиченнями. Іншомовні лексичні елементи у розмаїтих галузях ремісництва, наприклад, у сфері будівництва можна знайти у публікаціях Ю. Галай (1976), Р. Гринька (1982), О. Євтупюк (1984); млинарства — Й. Дзендзелівського (1961); лісорубства — В. Манівчука (1974); лісосплаву — І. Сабодоша (1974, 1997), ковальства — Т. Терновської (1997) та інших лінгвістів [3; 9; 14; 11; 23; 38; 43].

Провідною темою дисертації Т. Пица (2008) [26] є визначення діалектних основ найменувань ремісників, що проникали в польську, білоруську та українську мови у XIV–XVII ст., установлення ролі східних німецьких діалектів у поширенні ремісничих найменувань, а також аналіз лексичного матеріалу німецьких історичних ономастичних словників і атласів. Напрямок досліджень продовжено у серії публікацій, що вже не обмежувалися східними німецькими діалектами. Зокрема встановлені гессенські витоки для таких українських назв ремісників: *боднар* «бондар» (*bodener*), *слюсар/слусар* «слюсар» (*slusser/sluffer*); східнофранкські для *платнерь* (*platener*); сілезькі для *стельмах* «виробник возів» (*Stellmach*), *стихарь/стрихарь* (*czigilstricher/czigelstrycher*); алеманські для *маляр* (*maler*), *муляр/муляр* (*murer*); баварські для *римар* (*riemer/rymer*). Вважаємо, що визначення діалектних основ для слов'янських лексем, які поширилися з німецької мови, є стрижневою основою для вивчення історії міжмовних контактів у галузі запозичених лексичних одиниць, що має здійснюватися за допомогою історичної лінгвогеографії. Крім установлення діалектного джерела, це дасть змогу: 1) простежити весь шлях поширення запозичених лексем від мови-джерела (через мову-посередник) до мови реципієнта; 2) точніше з'ясувати час їхнього виникнення в німецьких діалектах

та поширення на територію слов'янських мов; 3) краще охарактеризувати види адаптації запозиченої лексики у мові-реципієнті та визначити набуті у слов'янських мовах фонетичні, морфологічні та семантичні властивості; 4) конкретизувати територію виникнення варіантних форм слів і тим самим розкрити загадку, з реаліями мовної культури якого німецького етносу мали справу безпосередньо чи опосередковано (через інші німецькі діалекти) слов'яни тощо.

Отже, вивчення німецьких лексичних запозичених елементів в українській мові вже має свою історію здобутків і досягнень. Мовознавці виокремили їх із загального шару запозичень, розбили на тематичні групи, розрізнили два види: 1) ті, що етимологічно походять з німецької мови: 2) ті, що поширилися за допомогою німецької мови. Щоразу розширюється область їхнього аналізу: від пам'яток української мови попередніх віків до сучасної літературної мови (твори літератури, публіцистика, різні галузі науки і техніки), регіональних і соціальних діалектів. Також вивчено причини і шляхи поширення німецькомовної лексики, досліджується різнопланова адаптація у новому мовному середовищі. Не без уваги залишився вплив австрійських діалектів на українські говори, але опрацювання теми впливу німецьких діалектів на українську мову та її говори впродовж багатьох століть і відповідно різноманітної асиміляції потребує подальшого системного дослідження у руслі порівняльно-історичного мовознавства. Актуальним завданням лишається створення словника запозичених з німецької мови слів, що включає лексему, її значення та варіанти фіксації у пам'ятках (еквівалент мови-посередника з датою першої фіксації), приклади перших фіксацій в українських пам'ятках, коментар. Варто також виокремлювати запозичені німецькі слова, що увійшли до складу української літературної мови, і ті, що використовуються локально чи okazіонально. Необхідним є і соціолінгвістичний аналіз шару запозичень, що активно використовуються у вокабулярі жителів різних вікових груп усіх українських регіонів, і тих, що сприймаються лише пасивно. Також потрібним є реєстр німецьких слів, що вийшли зі слововжитку, вивчення причин і механізму їхнього виходу з узусу.

1. Акуленко В.В. Німецький вплив на розвиток української мови: проблеми методології // Мовознавство. — 1997. — № 1. — С. 12–19.
2. Вільперт Х. Німецькі запозичення в гуцульських говірках // Мова в часі та просторі. — Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, 2003. — С. 282–290.
3. Галай Ю.П. Строительная терминология закарпатских украинских говоров // Сочинение по Общеславянскому лингвистическому атласу: Тезисы докл. — Воронеж, 1976. — С. 226–229.
4. Гвоздяк О. Запозичення з німецьким етимомом у структурі українських говірок Закарпаття // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. — Ужгород, 2008. — Вип. 12. — С. 116–118.
5. Гвоздяк О. Інтеграція побутової лексики в українсько-німецько-угорських міжговіркових контактах (Мукачівщина) // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. — Ужгород, 2009. — Вип. 13. — С. 42–44.

6. *Гвоздяк О.М., Меліка Г.І.* Запозичення лексики німецького походження в українській говірці Ужгородщини // Проблеми романо-германської філології. — Ужгород: Ужгородський державний університет, 1998. — С. 33–38.
7. *Горбач О.* Арго на Україні. Габілітаційна дисертація. — Мюнхен, 1951. — 577 с.
8. *Горбач О.* Німецькі позичені слова в українській мові: Текст доповіді. Окремий відбиток, 1995. — К. — 24 с.
9. *Гринько Р.О.* Спостереження над будівельною лексикою іншомовного походження у пам'ятках української мови XVI — першої пол. XVII ст. // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: Тези доп. / Ужгор. ун-т. АН УРСР. Інститут мовознавства; Ред. кол.: Й.О. Дзєндзелівський (Відп. ред.) та ін. — Ужгород, 1982. — С. 9–10.
10. *Давиденко О.М.* Фоно-орфографічна асиміляція німецьких запозичень в українській мові (на основі лексики роману П. Козланюка «Юрко Крук») // Питання романо-германської філології та методики викладання іноземних мов. — 1975. — Вип. 2. — С. 106–110.
11. *Дзєндзелівський Й.О.* Млинарська лексика українських говірок Закарпатської області // Діалектологічний бюлетень / Інститут Мовознавства АН УРСР, 1961. — Вип. 8. — С. 72–93.
12. *Етимологічний словник української мови.* — К.: Наук. думка, 1982–2006. — Т. 1–5.
13. *Ефименко П.* Слова, вошедші въ Малороссійскій языкъ изъ Нѣмецкого // Черниговскія губернскаія вѣдомости, 1859. — № 46. — С. 339–340.
14. *Євтушок О.М.* Будівельна лексика в говірках Ровенщини // Українське мовознавство. — 1984. — Вип. 12. — С. 87–90.
15. *Клімчук Г.П.* Лексичні германізми в публіцистиці Михайла Грушевського // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили, 2009. — С. 46–51.
16. *Кобиланський Б.В.* До вивчення германізмів і полонізмів в українській мові // Мовознавство, 1976. — № 6. — С. 31–35.
17. *Костюк Д.В.* Германізми в діалектній лексиці української мови (на матеріалі села Чернятин Городенківського району Івано-Франківської області) // Іноземна філологія, 1971. — Вип. 23. — С. 65–68.
18. *Кочерган М.П.* Німецькі лексичні запозичення в південно-західних говорах української мови // Мовознавство, 1997. — № 1. — С. 19–24.
19. *Лисенко О.А.* Освоєння німецькомовних запозичень в українській науково-технічній термінології: Дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01. — Х.: Харківський держ. ун-т, 1999. — 170 с.
20. *Ліперовська Н.* Націоналізм в етимології // Мовознавство. — 1934. — № 2. — С. 83–92.
21. *Лопушанський В.М., Пиц Т.Б.* Німецькомовні лексичні запозичення у південно-західних говорах України. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. — Дрогобич : Посвіт, 2011. — 122 с.
22. *Лопушанський В.М., Більовська Г.* Німецькі лексичні запозичення у творах Івана Франка. — Дрогобич : Коло, 2006. — 86 с.
23. *Манівчук В.В.* Іншомовні нашарування в лісорубській лексиці карпатських говорів // Мовознавство, 1974. — № 3. — С. 73–79.
24. *Озуй О.* Міжмовна інтерференція на Буковині початку XX ст. // Матеріали V конгресу Міжнародної асоціації українців. Мовознавство: Збірник наукових статей. — Чернівці: Рута, 2003. — С. 209–214.
25. *Онишкевич М.Й.* Германізми в бойківському діалекті // Іноземна філологія, 1970. — Вип. 21. — С. 38–45.
26. *Пиц Т.* Поширення німецьких найменувань зброярів у польській, білоруській та українській мовах XIV–XVII ст. // Slowo, tekst, czas: Jednostka frazeologiczna w tradycyjných i powuch paradigmatrach naukowych. — Szczecin-Greifswald, 2010. — Т. X. — S. 711–715.
27. *Пиц Т.Б.* Поширення діалектних назв виробника цегли в польській, білоруській та українській мовах XV–XVII ст. // Наук. вісн. ВНУ ім. Лесі Українки. — 2009. — № 5. — С. 205–208.

28. *Пиц Т.Б.* Східнонімецькі назви ремісників та їхнє поширення у польській, білоруській і українській мовах XIV–XVII ст.: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17: Ін-т мовознавства НАН України. — Л., 2008. — 205 с.
29. *Пророченко О.П.* Німецькі лексичні запозичення в лексико-семантичній системі української мови // Питання романо-германської філології та методики викладання іноземних мов, 1975. — Вип. 2. — С. 81–85.
30. *Рогаль М.С.* Лексичні запозичення в українських літописах кінця XVII–першої половини XVIII ст.: Дис. ...канд. філол. наук. — К., 1968. — 266 с.
31. *Сабадош І.* Лісосплавна лексика українських говорів Карпат // Український діалектологічний збірник. / Редкол.: П.Ю. Гриценко (відп. ред.) та ін. — К.: Довіра, 1997. — Кн. 3. — С. 343–397.
32. *Савченко З.Н.* К вопросу о звуковых изменениях немецких заимствований в буковинских говорах // ЧГУ Научный ежегодник за 1957 год. — Черновцы, 1958. — С. 270–272.
33. *Савченко З.Н.* Немецкие лексические заимствования в украинских говорах на Буковине // Научный ежегодник Черновицкого ун-та. — Черновцы, 1957. — Т. 1. — Вып. 2. — С. 314–318.
34. *Сеник Г.І.* Фонологічна інтерференція на Буковині як наслідок німецько-українського мовного контакту // Германістика в Україні та за кордоном. Стан і перспективи. — К.: КУ, 2006. — С. 114–118.
35. *Скачкова В.В.* Немецкие лексические заимствования в современном украинском литературном языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. — Х., 1990. — 24 с.
36. *Терновська Т.* Ковальська лексика українських говорів // Український діалектологічний збірник. / Редкол.: П.Ю. Гриценко (відп.ред.) та ін. — К.: Довіра, 1997. — Кн. 3. — С. 399–427.
37. *Тимченко С.П.* Германізми в українській мові: дослідження від професора Шаровольського до сьогодення // Мовні і концептуальні картини світу. Зб. наук, праць КНУ / відп. ред. О.І. Чередниченко. — К., 2007. — Вип. 22. — Ч. 11. — С. 133–137.
38. *Шаровольський І.* Німецькі позичені слова в українській мові // Записки Київського інституту народної освіти. — К., 1926–1927. — Т.1. — С. 62–79; — Т. 2. — С. 27–44.
39. *Шелудько Д.* Німецькі елементи в українській мові // Збірник комісії для дослідження історії української мови. — К., 1931. — Т. 1. — С. 1–60.
40. *Яцюк І.Я.* Прояви лексичної інтерференції при контактуванні німецької й української мов на Північній Буковині за часів Австро-Угорської імперії // Українська мова на Буковині. — Чернівці, 1994. — С. 52–54.
41. *Bahlow H.* Studien zur Ältesten Geschichte der Liegnitzer Familiennamen // Mitteilungen des Geschichts- und Altertumsvereins für die Stadt und das Fürstentum Liegnitz. — Liegnitz: Krumbhaar, 1926. — Bd. 10 — S. 102–162.
42. *Besters-Dilger J.* Deutsche lexikalische Entlehnungen im Ukrainischen: zur Frage der polnischen Vermittlung und heutigen Aktualität /// Crossroads of Cultures: Central Europe. — Brno, 2002. — S. 25–51.
43. *Besters-Dilger J.* Deutsch-galizische lexikalische Sprachbeziehungen (mit besonderer Berücksichtigung der Austriazismen) // Ethnoslavica: Festschrift für Gerhard Neweklowsky zum 65. Geburtstag. — München: Sagner, 2006. — S. 29–42.
44. *Dorošenko D.* Deutsche Elemente im Ukrainischen // Germanoslavica, (1932/33). — Jg. II. — Heft 1–4. — S. 243–247.
45. *Höfinghoff M.* Deutsche Entlehnungen im Ukrainischen an der Wende vom XIX. zum XX. Jh. Bestand und Entwicklung bis zur Gegenwart. Diss. zur Erlangung des Doktorgrades. — Wien, 2002. — 221 S. + CXIII S.
46. *Major O.* Germanische Interferenzen in den ukrainischen Mundarten. Studien zu deutsch-ukrainischen Beziehungen. — München: Ukrainische Freie Universität, 1999. — Bd. 3. — S. 59–67.
47. *Roßberg E.* Entlehnungen aus dem Deutschen im modernen Ukrainischen (dargestellt an Lexikbeispielen ausgewählter Handwerkszweige): Diss. zur Erlangung des Doktorgrades. — Leipzig: Karl-Marx-Universität, 1988. — 124 S. + 32 S.

48. *Schwarz E.* Sudetendeutsche Familiennamen aus vorhussitischer Zeit. — Köln [u.a.]: Böhlau, 1957. — 373 S. + XV S.
49. *Słownik staropolski.* — Wrocław-Kraków-Warzsawa: PAN, 1958–1993. — Т. I. — X.
50. *Smal-Stockyj R.* Die germanisch-deutschen Kultureinflüsse im Spiegel der ukrainischen Sprache. — Leipzig : Hirzel, 1942. — 282 S.

Стаття надійшла 04.10.2012

Повторне редагування 15.03.2013

Taras Pyts
Drohobych

TO THE RESEARCH HISTORY OF GERMAN LOAN WORDS IN UKRAINIAN LANGUAGE

The paper deals with the research history of German borrowings and trends of their investigation in the Ukrainian language and its dialects since the end of the XVIII until the beginning of the XXI century.

Key words: loan word, assimilation, dialect, history of language, inter language contacts, comparative historical linguistics.